

Analyse eindrapport onderzoek WODC 2016 'De inzet van familienetwerkberaden in de jeugdbescherming'

Algemeen

Zowel literatuuronderzoek (deel I) als praktijkonderzoek (delen II, III, IV en V) hebben betrekking op vijf vormen van netwerkberaad.

De kern van een Eigen Kracht-conferentie zit in het feit dat het wordt georganiseerd door een onafhankelijke Eigen Kracht-coördinator, die geen enkel belang heeft bij het verloop van de conferentie en de uitkomst van het plan. Andere belangrijke eigenschappen zijn de besloten tijd waarin de persoonlijk betrokkenen een plan maken en de voorbereiding, waarin met alle betrokkenen persoonlijk wordt gesproken.

In het onderzoek worden vijf vormen samengenomen, waarbij duidelijk is dat niet alle vormen werken met een onafhankelijke coördinator, met besloten tijd en niet overal alle betrokkenen vooraf worden voorbereid. (vb citaat blz. 62 van iemand uit netwerk:: 'maar is er vooraf gesproken wat ik daar kon verwachten? Nou nee, dat werd mij dus op de eerste FNB-vergadering duidelijk gemaakt en toen werd het nog steeds heel summier verteld', vb blz. 58 bij JBOV geen officiële netwerkbijeenkomst).

Conclusies over alle vormen samen zeggen door de grote onderlinge verschillen niets over de afzonderlijke vormen. Je kan je zelfs afvragen of de term 'familienetwerkberaad' van toepassing is op alle vijf de vormen omdat er niet altijd sprake was van een beraad waar familie en netwerk bij aanwezig waren. In ieder geval zegt het onderzoek nog minder over het 'familiegroepsplan', aangezien de wet het familiegroepsplan definieert als een plan dat tot stand komt voordat professionals met planvorming aan de slag gaan. Bij Signs of Safety, VERVE en familienetwerkberaad zonder onafhankelijke coördinator is in ieder geval geen sprake van een familiegroepsplan.

Deel I Literatuuronderzoek

Onderzoek op basis van tien onderzoeken, beschreven in elf artikelen. De meeste studies die worden beschouwd zijn afkomstig uit de Verenigde Staten, waar onder de algemene noemer Family Group Decision Making verschillende typen familienetwerkberaden worden ingezet. Niet alle vormen kennen een onafhankelijke coördinator, niet alle vormen hebben besloten tijd, niet overal wordt nadruk gelegd op voorbereiding en op vergroten van de kring van betrokkenen. Om die reden zeggen de onderzoeken weinig over de Eigen Kracht-conferentie.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek zelf dat een van de studiekekenmerken die effect modereren het land is waar het onderzoek is gedaan. Dit betekent dat onderzoek vanuit de praktijk in de VS of enig ander land niet zomaar te generaliseren is of iets zegt over effecten in Nederland. De onderzoekers merken op: "Bovendien werd in geen enkele studie onderzocht of het netwerkberaad werd uitgevoerd zoals bedoeld."

Er zijn veel Nederlandse onderzoeken specifiek naar de Eigen Kracht-conferentie. Van de Eigen Kracht-conferentie is wel bekend dat deze

Postbus 753
8000 AT Zwolle

bezoekadres
Terborchstraat 1
8011 GD Zwolle

Tel 038 - 422 25 26

info@eigen-kracht.nl
www.eigen-kracht.nl

NL77RABO 0126363188
RSIN 81 18 82 21 4
KvK 28094820

uitgevoerd wordt zoals bedoeld (zie onder andere NJi en Movisie, databank effectieve interventies). De Nederlandse onderzoeken tonen de meerwaarde van de Eigen Kracht-conferentie aan en een aantal van deze onderzoeken worden in het literatuuronderzoek ook aangehaald.

Deel II Kwalitatief onderzoek naar praktijkervaringen

Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd via semi-gestructureerde interviews (met gezin één uur, met netwerk en kinderen 20 à 30 minuten, met jeugdbeschermers en FNB-coördinatoren 20 minuten). Per betrokken organisatie werden drie gezinnen betrokken: twee met een (vorm van) familienetwerkberaad en één gezin zonder. Per vorm van familienetwerkberaad gaat daarmee om een interview met slechts twee gezinnen. De onderzoekers geven aan: “Vanwege het relatief kleine aantal interviews per informantengroep is de representativiteit van de onderzoeksgroep van deze deelstudie beperkt, waardoor de resultaten niet zonder meer gegeneraliseerd kunnen worden.”

De resultaten van de interviews laten zich samenvatten in onderstaande tabel:

Thema	Meerderheid respondenten positief (+), negatief (-) of gelijk verdeeld (O)			
	Gezin	Netwerk	Jeugdb.	Coörd.
Reactie op voorstel om familienetwerkberaad in te zetten	+	+	O	+
Vertrouwen in het netwerkberaad	+	+	+	+
Sfeer tijdens het netwerkberaad	+	+	+	+
Samenwerking tijdens het beraad	+	+	+	+
Opstellen familiegroepsplan in het netwerk	+	+	+	+
Kwaliteit van het familiegroepsplan	+	+	+	n.b.
Werken met het familiegroepsplan	-	-	+	n.b.
Regieverschuiving	+	+	+	n.b.
Toename in steun van het netwerk	+	+	+	n.b.

Opmerkelijk is dat de meerderheid van de respondenten vrijwel altijd positief is. Bij de presentatie van het onderzoek is aan al deze positieve opbrengsten geen aandacht gegeven, maar wel aan de enige negatieve in het overzicht: werken met het familiegroepsplan. Met name ouders blijken na drie maanden negatief over het werken met het familiegroepsplan. De redenen die ouders daarbij noemen worden in de samenvatting niet genoemd, maar zijn zeer vermeldenswaard: ouders worden – ondanks het plan – niet serieus genomen door jeugdbescherming! Dit geeft dus alleen maar meer reden om te gaan werken met het familiegroepsplan en zegt niets negatiefs over het plan zelf.

Deel III Kwalitatief onderzoek naar inhoud familiegroepsplannen

In dit deel van het onderzoek zijn 36 familiegroepsplannen bekeken waarvan negentien plannen voortgekomen uit een Eigen Kracht-conferentie (tien via de WSG, negen via JBRA) bekeken.

De onderzoekers constateren dat de plannen van de Eigen Kracht-conferentie meer gestructureerd zijn en meer afspraken bevatten dan de overige plannen en meer aandacht hebben voor veiligheid. Daarnaast bevatten plannen na een

Eigen Kracht-conferentie meer informatie over de vooropgestelde hulpvragen die tijdens het beraad beantwoord moeten worden en over de onderlinge communicatie over de uitvoering van het plan.

De beperkingen die voor dit deel van het onderzoek gelden zijn:

- Er is gebruik gemaakt van dossierinformatie, aangeleverd door jeugdzorgorganisatie en niet van de plannen zelf. De kans bestaat dat afspraken niet (tijdig) zijn overgenomen in de dossiers.
- Indelen van afspraken in categorieën is soms niet eenduidig.

De belangrijkste aanbevelingen die de onderzoekers geven zijn al van toepassing op de werkwijze bij de Eigen Kracht-conferentie:

- Plannen volgens vast format.
- Afspraken zo concreet mogelijk formuleren.
- Aandacht van jeugdbeschermer op dit gebied is belangrijk.

Deel IV kwantitatief onderzoek naar kortetermijnresultaten (drie maanden na FNB)

In totaal 665 gezinnen benaderd (42% van alle gezinnen met OTS), daarvan gaven de ouders van 294 gezinnen toestemming voor deelname (44%). Bij 84 gezinnen is een familienetwerkberaad tot stand gekomen. Deze groep is vergeleken met een controlegroep van 85 gezinnen.

Kanttekeningen die bij dit deel van dit onderzoek horen hebben betrekking op de verschillen die er zijn tussen de experimentele en de controlegroep, er was geen sprake van random-toewijzing. De belangrijkste verschillen waren: in experimentele groep aanzienlijk vaker sprake van LVB bij ouders dan in controlegroep en meer biologische ouders gescheiden of uit elkaar dan in controlegroep.

De onderzoekers geven (pagina 128) de beperking van dit deel van het onderzoek als volgt weer:

- Geen random toewijzing van gezinnen aan experimentele of controlegroep.
- Selectiviteit van onderzoeksgroep.
- Selectieve uitval beperkt representativiteit van onderzoeksgroep en daarmee generaliseerbaarheid van resultaten van onderzoek.

Op pagina 125 staat dat inzet van het familienetwerkberaad op korte termijn niet effectiever lijkt dan inzet van reguliere werkwijze wat betreft terugdringen van kindermishandeling. In beide groepen is in ongeveer kwart van gezinnen nog aanwijzingen voor geweld. Hierbij wordt verzuimd te melden dat het in groep met familienetwerkberaad bij voormeting 40% was en bij de controlegroep 32%. In de groep met het familienetwerkberaad was er dus sprake van een verbetering met 15 procentpunten en in de controlegroep slechts met 4 procentpunten!

Het onderzoek laat zien dat er meer netwerkplaatsingen bij groep met familienetwerkberaad zijn en dat alle uithuisplaatsingen in controlegroep leiden tot plaatsing in een intramurale instelling.

Deel V Kwantitatief onderzoek naar langetermijnresultaten (jaar na beraad)

Dit deel is uitgevoerd via dossieronderzoek JBRA naar Eigen Kracht-conferenties. Er zijn 140 dossiers bestudeerd: 70 met EK-c na OTS en 70 zonder EK-c na OTS.

Tussen de experimentele groep en de controlegroep is een aantal verschillen. Sprake van uithuisplaatsing bij de experimentele groep 46% en bij de controlegroep 29%, aanwijzingen kindermishandeling bij de experimentele groep 78% en bij de controlegroep 59%, verwaarlozing 74% bij de experimentele groep en 45% bij de controlegroep, professionele zorg voor de experimentele groep 5,34 en bij de controlegroep 4.19.

Daarmee kan worden gesteld dat de experimentele groep aanzienlijk meer problematiek speelde dan in de controlegroep. De onderzoekers verzuimen dit in de samenvatting of bij de interpretatie van de resultaten mee te wegen.

De resultaten van de meting na een jaar zijn samengevat in onderstaande tabel:

Aspect	Wel/niet EK-c	Voormeting	Na 1 jaar	Effect	Grootste gewenste effect bij:
Kindermishandeling	Eigen Kracht-conferentie	78%	37,5 %	Gedaald met 40,5 procentpunten	Eigen Kracht - conferentie
	controlegroep	59%	36%	Gedaald met 23 procentpunten	
Verwaarlozing	Eigen Kracht-conferentie	74%	32%	Gedaald met 42 procentpunten	Eigen Kracht - conferentie
	Controlegroep	45%	30,5 %	Gedaald met 14,5 procentpunten	
Professionele zorg	Eigen Kracht-conferentie	5,34	2,60	Gedaald met 51%	Eigen Kracht - conferentie
	Controlegroep	4,19	2,21	Gedaald met 47%	
Uithuisplaatsing	Eigen Kracht-conferentie	-	11%	31% verschil	Eigen Kracht - conferentie
	Controlegroep	-	16%		
Terugplaatsing in gezin	Eigen Kracht-conferentie	-	24%	62% verschil	Eigen Kracht - conferentie
	Controlegroep	-	9%		
Netwerkplaatsingen	Eigen Kracht-conferentie	-	43%	52% verschil	Eigen Kracht - conferentie
	Controlegroep	-	18%		

Zoals in de tabel te zien is, is op alle aspecten de Eigen Kracht-conferentie van positieve invloed geweest. Doordat de onderzoekers alleen kijken naar de eindsituatie (problematiek in experimentele groep vergelen met controlegroep na één jaar) wordt geconcludeerd: 'er is geen empirisch bewijs gevonden voor de effectiviteit van Eigen Kracht-conferenties'. Wie het bovenstaande ziet, zal zich daar terecht over verbazen. De onderzoekers zijn volledig voorbij gegaan aan de verschillende startsituaties van de experimentele en de controlegroep.

Algemene conclusie

De onderzoeksgroepen per vorm van familienetwerkberaad waren in huidige onderzoek te klein om robuuste kwantitatieve onderzoeksresultaten te kunnen genereren (zoals de onderzoekers op blz. 180 zelf aangeven). Over de verschillende vormen heen is het familienetwerkberaad even effectief als de traditionele jeugdbescherming. Wordt ingezoomd op de Eigen Kracht-conferentie dan sluit deze aan bij de aanbevelingen van het onderzoek. Het onderzoeksdeel dat specifiek gaat over de Eigen Kracht-conferentie levert sterk bewijs voor een hogere effectiviteit dan de traditionele jeugdbescherming: kinderen zijn veiliger, er is meer sprake van plaatsing in het netwerk en minder sprake van plaatsing in intramurale instellingen, er is vaker sprake van terugplaatsing in het gezin.